

**«УЗЛУКСИЗ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА
ФАНЛАРНИНГ ЎЗARO
ИНТЕГРАЦИЯЛАШУВИ
МУАММОЛАРИ» МАВЗУСИДАГИ
РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
КОНФЕРЕНЦИЯСИ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

2010 йил май

ТОШКЕНТ

Таълим методлари: гуруҳлар ташкил этиш; эвристик суҳбат; ақлий ҳужум, гуруҳли баҳс-мунозара; синектика методи; савол-жавоб.

Таълим шакллари: Муаммоли маъруза; семинар, лаборатория машғулоти; маърузалар билан чиқиш; семинар-брифинг; семинар-конференция; семинар-баҳс; давра суҳбати; ишчанлик ўйинлари, роллар ижро этиш; муаммолар таҳлили; рефератлар ёзиш.

Аудиториядан ташқари машғулотлар: факультатив машғулотлар; ижодий кечалар; тўгараклар; воизлар гуруҳи, сийёсий мухбирлар; мустақил илмий изланиш; курс иши, диплом иши, реферат, олимпиада, кўрик-танловларда қатнашиш; илмий конференцияда қатнашиш; педагогик амалиёт; китобхоналар уюшмаси; байрамлар; мустақиллик байрами; конституция кун, ҳар хил мавзудаги қизиқарли кечалар; талабаларнинг сеvimли машғулотлари устида эстафеталар.

Таълим методларини қўллашни қуйидагича кўрсатиш мумкин: талабаларда ташкилотчилик, бошқарувчилик, мустақил илмий изланиш, ўз фикрини ҳимоя қила олиш, баҳс юритиш қўникмаларини шакллантиришда гуруҳлар ташкил этиб, ижодий топшириқлар бериш, гуруҳлараро баҳс юритиш, ақлий ҳужум методи, эвристик метод, кластер методи кабилардан фойдаланилади. Талабаларда ижрочилик, бошқарувчилик, улар билимларини синаб кўришда маъруза билан чиқиш, дискуссия (баҳс)лар, муаммо қўйиш, муаммоли маъруза қилиш ҳам яхши натижалар беради. Талабаларда малака ошириш, касбий қобилиятларини ривожлантириш учун имитацион (ўхшатувчи) машқлар, роллар ижро этиш орқали эришиш мумкин. Уларни янги ғоя ечимини яратиш, уларни шахсий тажрибага ёки вазиятга боғлаш, баҳсли ғояларни маъқуллашга ўргатиш учун эса гуруҳли баҳслар, маълум бир ҳолатлар таҳлили, савол-жавоб, сўровномалардан фойдаланиш мақсадга мувофиқ.

Хуллас, бу борадаги кизиқиш қуйидаги педагогик талабларга амал қилинганда самарали натижалар беради: таълим жараёнининг пухта лойиҳаланганлиги; мақсадларнинг аниқлиги; талабаларни бирлаштира олиш, вазифаларни тўғри бўлиб бериш, ишни тўғри режалаштириш; дидактик талаблар: ўқув материални саралаш ва тайёрлаш, кўргазмалар куруллар, жиҳозлар, ўқув материални аниқ, ишонарли тарзда етказиб бериш; перцептив талаблар: талабалар маънавий дунёсига кира олиш, уларнинг эмоционал ҳолатларини объектив кузатиш билиш; тадқиқотчилик қобилияти. Педагогик ҳолатларни аниқлаш ва объектив баҳолай олиш; юксак педагогик технологиялардан фойдалана олиш ва ҳ.к.

**Проф Н.Исакулова,
ЎМКХТТКМО ва УҚТИ**

ЎҚУВЧИЛАРГА АНИҚ ФАНЛАРАРО ЭКОЛОГИК ТАРБИЯ БЕРИШ

«Математика» ва «Информатика» каби умумтаълим аниқ фанлариаро экологик тарбия бериш жуда муҳим бўлиб, у қуйидагича амалга оширилади: - экологик тарбияни аниқ фанлар йўналишида ўрганиб, аниқ фан нуқтаи назаридан таҳлил қилиш; -экологик мазмундаги масалалар билан танишиш; -фанлараро ҳамда синфлараро боғланиш; -экологик тарбияни математика, информатика фанлари нуқтаи назаридан ўрганиш; -экологик тарбияни ўзида акс этган масалаларга фан таҳлили асосида аниқ фанларга оид масалаларни ёритиш; -оддийликдан мураккаблик томон экологик мазмундаги масалаларни ўргатиш; -экологик мазмундаги

масалаларни ҳисоблаш асосида фанлараро боғланишни этиборга олиш; -экологик мазмундаги масалаларни турли усуллар билан ечиш йўлларини таққослаш; -экологик мазмундаги масалаларни ҳисоблашда фанлараро боғланиш орқали компьютер дастурларини ўрганиш; -компьютер дастурларини амалда қўллай олиш; -машғулотларнинг тарбиявий томонларини ёритиш ва ҳ.к. Аниқ фанлараро экологик тарбияни беришда қуйидаги талаблар қўйилади: -экологик мазмундаги аниқ фан билимларини ўзлаштириш олиш, ўзлаштирилган назарий билимлар амалиётга татбиқ эта олиш; -аниқ фанлар асосларини эгаллашлари учун зарур бўладиган билимларга эга бўлиш; -мустақил ва ижодий фикрлаш, ўз фикрларини ёзма ва оғзаки равиш баён этиш кўникма ва малакаларини эгаллаш жараёнида экологик мазмундаги топшириқларни бажариш; -экологияга оид билимларни мунтазам ошириб, мустаҳкамлаб боришга интилиш, ўқув фаолиятга ижодий ва мустақил ёндашиш сифатларига эга бўлиш мақсадида экологик мазмундаги масалаларни ечиш, тузишларни мукаммал билиш; -фанлараро боғланишни билиш, уларни амалий фаолиятда қўллай олиш учун экологик мазмундаги масалалардан фойдаланиш; -турли экологик вазиятни аниқ фанлар асосида таҳлил эта олиш; -экологик тарбияни мустаҳкамлаш; аниқ фанлараро экологик тарбияни ўзлаштириш ва ҳ.к. Ўқувчиларга аниқ фанлараро экологик тарбия бериш жараёнида умумтаълим фанларининг ўзлаштирилиши қуйидаги натижаларни шакллантиради: «Математика» дарсларини шундай тапшиқ қилиш керакки, ўқувчилар ҳисоблаш ҳақидаги қонунларни чуқур ўзлаштириш билан бир қаторда атроф-муҳит, инсон, табиат ва жамият ҳақидаги тушунчалар ҳам ўзлаштирилиши керак. Ўқувчиларга фанлараро экологик тарбия бериш жараёнида «Математика» фанининг экологик мазмундаги масалаларини ечишнинг тарбиявий аҳамияти қуйидагилардан иборат: 1. Математикадан экологик мазмундаги масалаларни бажариш экологик тарбия шаклланишига ҳисоблаш, фан ҳақидаги қонунларни чуқур ўзлаштириш билан бир қаторда ёрдам беради. 2. Бундай фаолият табиатдаги ўзгаришларни кузатиш билан биргаликда боғлашга ўргатади. 3. Математика дарсларида экологик тарбия мазмундаги топшириқлар устида ишлаш ўқувчини уни қўраб олган атроф-муҳит ва ундаги экологик вазиятни онгли англашга йўналтиради. «Информатика» билан фанлараро алоқа воситасида экологик мазмундаги масалаларни компьютер ёрдамида ўрганишнинг тарбиявий аҳамияти қуйидагиларда намоён бўлади: 1. Экологик мазмундаги ва фанлараро алоқа йўсинидаги масалалар ўқувчиларда зийраклик, мушоҳада қилишдаги мустақиллик, жиддий ўйлаш ҳамда табиатни севиш сингари сифатларни тарбиялашда муҳим восита ҳисобланади. 2. Бундай тадбирлар ўқувчилар билан функционал боғланишларни юзага келтиради ва улар ўқувчиларнинг кундалик ҳаётида мустаҳкамлашиб боришига олиб келади. 3. Мазкур масалаларни ўрганиш билан бирга экологик мазмундаги мультимедиа тасвирларини бажариш жараёнида ўқувчилар ўзи яшаётган ўлка экологиясига нисбатан экологик онг ва маданиятнинг шаклланишида муҳим аҳамият касб этади. 4. Табиат, жамият, техника ва инсоннинг ўзаро алоқадорлигини чуқур англашга имкон яратади. 5. Мазкур экологик мазмундаги масалалар ўқувчиларда табиат қонунларини ишлаб чиқаришга татбиқ қилиш бўйича кўникма ва малакаларни шакллантиришга ёрдам беради.

Хулоса қилиб айтганда, аниқ фанлараро экологик тарбия диалектик ҳамда узвий боғлиқликда назария билан амалиёт бирлигида амалга оширилади.

